

9 sönd e Trefaldighet



Predikan 2024-07-28

Kyrkoherde Sten Rydh,

Evangelisk-Lutherska Kyrkan i Sverige.

Dagens ämne: Trohet och klokhet i Kristi tjänst

Epistel: 1 Petr. 4:7-11 Förvaltare av Guds mångfaldiga nåd.

Evangelium: Matt. Luk. 16:1-8 Klokhet krävs av ljusets barn.

I Guds, Faderns, + Sonens och den helige Andes, namn. Amen.

Bön: Käre himmelske Fader! Vi tackar dig att du, som ser vår girighet och egenkärlek och som med rätta dömer oss genom din lag, också har skänkt oss evangeliet som förlåter och upprättar oss genom tron och den helige Andes gåva, så att vi får vandra i goda gärningar som du berett åt oss. Genom din Son, Jesus Kristus, vår Herre och Frälsare. Amen.

Evangelium: Luk. 16:1-8.

Vid den tiden sade Jesus till sina lärjungar: "En rik man hade en förvaltare som blev beskylld för att förskingra hans egendom. 2 Då kallade han in honom och sade: Vad är det jag hör om dig? Lämna in redovisningen för din förvaltning. Du kan inte vara kvar som förvaltare. 3 Då tänkte förvaltaren: Vad ska jag göra när min herre tar ifrån mig förvaltningen? Gräva orkar jag inte, och tigga skäms jag för. 4 Jo, nu vet jag vad jag ska göra så att folk tar emot mig i sina hem när jag får avsked från förvaltningen. 5 Han kallade till sig dem som hade skulder till hans herre, en efter en, och frågade den förste: Hur mycket är du skyldig min herre? 6 Han svarade: Hundra krus olja. Förvaltaren sade till honom: Ta ditt skuldebrev och sätt dig ner fort och skriv femtio. 7 Sedan frågade han en annan: Och du, hur mycket är du skyldig? Han svarade: Hundra tunnor vete. Då sade han till honom: Ta ditt skuldebrev och skriv åttio. 8 Och hans herre berömde den ohederlige förvaltaren för att han hade handlat klokt, för den här världens barn är klokare än ljusets barn mot sitt eget släkte.

Så långt dagens evangelietext. Men även följande verser hos Lukas är viktiga för att vi skall förstå det rätta sammanhanget:

9 Och jag säger er: Skaffa er vänner med hjälp av den ohederlige mammon, så att de tar emot er i de eviga boningarna när mammon har tagit slut. 10 Den som är trogen i smått är också trogen i stort, och den som är ohederlig i smått är också ohederlig i stort. 11 Om ni inte har varit trogna med den ohederlige mammon, vem vill då anförtro er den sanna rikedom? 12 Och har ni inte varit trogna med det som tillhör en annan, vem vill då ge er det som ska bli ert? 13 Ingen kan tjäna två herrar. Antingen kommer han att hata den ene och älska den andre, eller också hålla sig till den ene och förakta den andre. Ni kan inte tjäna både Gud och mammon."

När vi behandlar dagens evangelium är det viktigt att vi inte läser detta som om Jesus här skulle ge oss en ny och speciell metod för att bättre kunna sprida evangelium. Jesu undervisning här syftar inte alls till en smartare form av s.k. "evangelisation". Inom vår tids många kristna samfund och "rörelser" står ofta just "kampanjer" och "metoder för att nå ut" i centrum. Den ohederlige förvaltaren prisas ju av Herren för sin klokhet i världsliga ting. Vi ska lägga märke till att orden i vers 8, "Och hans herre berömde den ohederlige förvaltaren för att han hade handlat klokt", inte

nödvändigtvis syftar på *husbonden* i liknelsen utan snarare kan läsas som syftande på *Jesus*: ”Och Herren berömde den ohederlige förvaltaren...” Det är då Jesus själv som berömmar förvaltarens handlingssätt och framhåller att världsliga människor handlar klokare än de kristna. Av detta drar nu många slutsatsen att det gäller för oss som kristna att bli ännu klokare, att tänka ut bättre metoder och visa att vi som kristna verkligen kan ”skärpa oss” mycket mer. Om vi verkligen ansträngde oss att göra detta – givetvis under bön och intensivt bibelstudium – skulle vi kunna åstadkomma ett bättre och effektivare kristet handlande och missionerande och kunna samla betydligt större folkskaror runt Guds ord och få våra kyrkor att växa mera.

Men man har då helt missat poängen i Jesu liknelse, som till sitt innehåll helt stämmer överens med alla andra liknelser som Jesus använde i sin undervisning. Predikan delas därför in i följande delar:

1. *Jesus lär oss att varje människa är en ohederlig förvaltare.*
2. *Jesus lär oss ingen kommer till himlen utan en sann omvändelse.*
3. *Jesus lär oss att en sann omvändelse visar sig i goda gärningar.*

1. Jesus lär oss att varje människa är en ohederlig förvaltare.

Husbonden i liknelsen är Gud själv, som anklagar förvaltaren. Han har varit oärlig och förskingrat husbondens pengar. Han har inte skött sitt ämbete. Han måste med rätta avsättas. Enligt Guds bud skulle vi älska Herren över allting och vår nästa som oss själva. Men hur är det ställt? Den som låter Guds lag lysa in i sitt liv måste finna att han är den oärlige förvaltaren. Han är som den förlorade sonen som fick ett stort arv, men som slösade bort det genom ett liv i synd och skam. Jesus säger ju kort och gott: ”En rik man hade en förvaltare som blev beskylld för att förskingra hans egendom.” Detta är lagens anklagelse mot varje människa efter syndafallet. Paulus citerar gamla testamentets lagförkunnelse när han säger:

Ingen rättfärdig finns, inte en enda. Ingen finns som förstår, ingen som söker Gud. Alla har avfallit, alla är fördärvade. Ingen finns som gör det goda, inte en enda. Deras strupe är en öppen grav, sina tungor använder de till svek (Rom. 3:10-13).

Därför måste förvaltaren avsättas. Adam och Eva måste förvisas ut ur Edens lustgård efter syndafallet. Det onda arvet gjorde att redan deras förste son Kain blev en mördare. Det onda arvet i hjärtat gjorde att människornas ondska i alla slags gärningar växte och blev så stor att Gud måste sända den stora floden till att förgöra allt levande, alla utom dem som tog sin tillflykt till arken, som Noa på Guds befallning byggde.

När husbonden anklagade förvaltaren syftar detta på den allsmäktige Gud som också idag anklagar dig och mig, så att vi i vår nöd inför Guds ansikte måste utropa: *Vad ska jag göra när min herre tar ifrån mig förvaltningen?* Så var det redan när Petrus höll sin pingstpredikan för tusentals människor som var samlade i Jerusalem en dryg månad efter Jesu korsfästelse. Petrus började då inte med att säga: ”Alla era synder är förlåtna”, utan han predikade först lagen med stort allvar. Han slutade sin predikan med orden: ”Därför kan hela Israels folk veta säkert att denne Jesus som ni korsfäste, honom har Gud gjort till

både Herre och Messias.” (Apg. 2:36). På liknande sätt som förvaltaren i Jesu liknelse utbrast då många i folkhopan: *Bröder, vad skall vi göra?* (v. 37).

Jesus började med att i liknelsen framhålla hur Guds lag dömer den ohederlige förvaltaren. Domen gör att förvaltaren blir avsatt. Han får inte längre vara i Guds hus utan måste förvisas till djävulens rike. Och reaktionen efter Petrus predikan blir densamma som förvaltarens: *Bröder, vad skall vi göra?* Förvaltaren: *Vad skall jag göra?* Min synd är uppenbar. Herren dömer mig med sin lag. Jag kan inte annat än erkänna att detta är rättvist. Jag är en syndare som inte förtjänat annat än straff.

2. Jesus lär oss ingen kommer till himlen utan en sann omvändelse.

Liknelsen måste här ses i ljuset av hela Guds ords undervisning om lag och evangelium. Det gäller här frågan: *Vad skall jag göra för att bli frälst?* Vad skall en *ohederlig förvaltare* göra när han inser att han inte förtjänat annat än dom och straff? Vad skulle *de människorna* göra hade ropat: *Korsfäst, korsfäst!* Nu ångrade de sig när de hörde lagens ord om deras skuld. Det var inte Petrus kampanjmetoder som gjorde att så många människor samlades och att sedan omkring 3000 blev omvända. Nej, folkmassan var där för att fira den gammaltestamentliga pingsten till minne av Guds lag på Sinai berg. Den gavs femtio dagar efter den första påsken, då uttåget ur Egypten och slaktandet av påskalammet hade skett. Judarna som samlats i Jerusalem ansåg nog att de var fromma judiska människor. Men först genom Petrus ord förstod de att de var eländiga syndare. Gud hade själv genom sitt ord rört vid deras hjärtan.

Gud hade vid denna pingst liksom en gång vid Sinai berg låtit mäktiga ting ske från himlen. Vid den första pingsten hade det dundrat och man hade hört Guds mäktiga röst. Vid den första nytestamentliga pingsten lät Gud tungor av eld sätta sig på apostlarna och så lät han Petrus frambära budskapet om Jesu död och uppståndelse. Det var en ren och klar biblisk predikan, då Petrus tydligt visade att Jesus verkligen var den i GT förutsagde Messias. Fariséer och skriftlärde hade sagt att han var en hädare och falsk Messias, och hade fått folket med sig så att de ropade och skriade: *Korsfäst, korsfäst!* När de nu hörde Petrus predikan ångrade de sig bittert. Men hjälpte denna ånger dem? Kunde ångern ta bort deras synd? Nej. En sann omvändelse var nödvändig, men den kunde varken komma genom lagens predikan eller genom den ånger som lagen framkallade. De fick ett verkligt styng i sitt hjärta. Det var *syndanöden*, den hemska anklagelsen i hjärtats innersta, som är värre än något annat. Det kan ingen förstå som inte på allvar blivit ställd inför Guds stränga lag.

Både liknelsen om den ohederlige förvaltaren och Petrus predikan säger detsamma: Ingen kan komma till himmelen genom lagen, eftersom den kräver fullkomlighet och vi döms som syndare. Ångern räcker inte. Även den förlorade sonen ångrade sig, men han visste ju att han endast kunde hoppas på att eventuellt få tjäna som en anställd hos sin far och möjligen få det något bättre än hos främmande människor. Att komma tillbaka som en älskad son till sin Fader visste han vara omöjligt. Så visste också den ohederlige förvaltaren att han måste bli avsatt som förvaltare. Och folket som hörde Petrus predikan fick ett styng i hjärtat och visste inte vad de skulle ta sig till.

Då kommer Petrus bibliska svar till var och en som av lagen blivit överbevisad om sin synd och som förstår att ånger inte är tillräckligt. Petrus säger: *”Omvänd er och låt er alla döpas i Jesu Kristi namn, så att era synder blir förlättna. Då får ni den helige Ande som gåva”*

(Apg. 2:38). Och i nästa vers säger han: ”Löftet gäller er och era barn och alla dem som är långt borta, alla som Herren vår Gud kallar.” (v. 39). Omvändelsen kommer alltså som ett löfte, som en Guds gåva genom evangelium. Paulus undervisar på samma sätt i Romarbrevet. När han genom Skriftens ord visat att alla människor är syndare, bortvända från Gud, under Guds vred och förbannelse, fortsätter han med orden:

Men nu har det uppenbarats en rättfärdighet från Gud utan lag, en som lagen och profeterna vittnar om, en rättfärdighet från Gud genom tro på Jesus Kristus för alla som tror. Här finns ingen skillnad. Alla har syndat och saknar härligheten från Gud, och de förklaras rättfärdiga som en gåva, av hans nåd, därför att de är friköpta av Kristus Jesus (Rom. 3:21-23).

Den bibliska omvändelsen är alltså en gåva från Gud genom tron på Jesus Kristus. Alla har förklarats vara syndare, men genom evangelium förklaras alla rättfärdiga, inte i sig själva, utan på grund av att Jesus friköpt dem. När Petrus säger: *Omvänd er och låt er alla döpas i Jesu Kristi namn*, är detta evangeliets rena och klara budskap till dem som fått ett styng i hjärtat. De kan inte själva bli av med synden. Lagens anklagelse är orubblig och ångern hjälper dem inte. Men då kommer evangeliets löftesord om en sann omvändelse som sker genom tron på Kristus och som bekräftas och skänks genom dopets vatten.

Men man frågar sig nu: Var finns detta evangelium i Jesu liknelse om den orättfärdige förvaltaren? I vår predikotext står det ju bara att förvaltaren kallade till sig alla som var skyldiga husbonden pengar och ändrade deras skuldebrev så att de hade bättre möjlighet att betala. Skulle detta innebära att evangelium är detsamma som att man liksom sänker lagens ribba till en nivå som gör det möjligt för oss att betala? I princip är detta innebörden av den falska lära som i alla tider varit så populär. Den kallas ”synergism” eller läran om att vi i vår omvändelse mer eller mindre kan *medverka* till omvändelsen med vår egen vilja. Den läran finns inom den romersk-katolska kyrkan och inom många reformerta samfund. Men i de bibliska texterna är detta helt uteslutet. Jesus säger: ”Den som inte blir född på nytt kan inte se Guds rike” (Joh. 3:3). Och han säger strax därefter: ”Den som inte blir född av vatten och Ande kan inte komma in i Guds rike.” (v. 5).

Att säga att vi kan medverka till vår omvändelse är därför lika felaktigt och orimligt som att säga att en människa själv kan medverka till att hon blir född. Innan en människa är omvänd saknar hon helt Guds ande. Hon har bara den gamla, syndiga människan, som inte förmår göra något gott i andliga saker. Hon kan inte själv medverka till att hon blir född på nytt. Det kan endast ske genom evangelium, som är Guds kraftfulla medel till vår frälsning. Endast genom detta nådemedel kan en människa bli frälst.

Vår liknelse om den orättfärdige förvaltaren kan därför inte tolkas som om han genom sitt beslut att ändra skuldsedlarna och få de skuldsatta att bli glada och tacksamma själv skulle bli omvänd och frälst. Det vore att pressa liknelsen till att säga något som inte står där. Vi måste istället tolka liknelsen i ljuset av de ord som står omedelbart efter predikotextens ord:

Skaffa er vänner med hjälp av den ohederlige mammon, så att de tar emot er i de eviga boningarna när mammon har tagit slut (Luk. 16:9).

Jesus talar alltså om att det är fråga om att komma in och bli mottagen ”*i de eviga boningarna*”, alltså i himmelen. Det är här fråga om en sann omvändelse och den frukt som kommer av evangelium, men som aldrig kan komma genom lagen. Detta ger oss nyckeln till en rätt förståelse av liknelsen.

3. Jesus lär oss att en sann omvändelse visar sig i goda gärningar.

Vi kan för att förstå detta jämföra med en annan berättelse i evangelierna. Det är berättelsen om synderskan i Simons hus. Där står det ordagrant: *Hennes många synder är henne förlåtna, ty hon har älskat mycket* (Luk. 7:47, så även Luthers övers.). Luthers katolska motståndare menade då att det är klart att det var hennes gärningar som medverkade till hennes omvändelse. Men både Luther och vår bekännelse betonar, att Bibeln ofta talar om *trons frukter* som ett tecken på att någon har tagit emot förlåtelsen. Därför översätter t.ex. folkbibeln denna vers med orden: ”*Hon har fått förlåtelse för sina många synder. Det är därför hon visar så stor kärlek.*” Men ordagrant efter grundtexten står det: *Hennes många synder är förlåtna ty hon älskade mycket.* Detta är ett sätt att uttrycka att syndaförlåtelsen alltid tar sig uttryck i trons frukter. Kvinnan smorde Jesu fötter och huvud med sina tårar av kärlek till honom. Men det var en kärlek som visade att hon som varit en offentlig synderska nu hade kommit till tro på Jesus som sin Frälsare och därför överflödade av kärlek och tacksamhet mot honom.

På samma sätt lär oss nu liknelsen om den orättfärdige förvaltaren att en sann omvändelse visar sig i goda gärningar. Vi får då inte pressa den bild Jesus använder. Jesus berättar om en världslig förvaltare som i sin förtvivlade situation skriver ner summorna på skuldsedlarna så att han efter att ha blivit avsatt skulle få vänner som kunde hjälpa honom och ta emot honom. Vi behöver här inte fundera över om förvaltaren hade rätt att göra så i sin yrkesroll, eller om även denna handling var en del av hans olagliga handlande. Jesu poäng med liknelsen är att visa att den dömda förvaltaren tar sin tillflykt till något helt annat, som skall kunna rädda honom i sin hopplösa situation. Det är därför Lukas skriver: ”*Och Herren (Jesus själv eller husbonden i liknelsen) berömde den ohederlige förvaltaren för att han hade handlat klokt, för den här världens barn är klokare än ljusets barn mot sitt eget släkte.*”

Världsliga, icke-kristna människor har en naturlig klokhet som visar sig i att de i en nödsituation kan hitta nya vägar att rädda sig i en desperat situation. Men i andliga ting händer det alltför ofta att en kristen i stället för att ta sin tillflykt till evangelium börjar att förlita sig på sina egna gärningar. De är ljusets barn men försummar att göra väl mot sin nästa. Istället kommer egoismen och omsorgen om det egna jaget att förkväva det andliga livet, och den kristne avfaller. Så var det med Petrus när Jesus blev tillfångatagen. Han var verkligen en kristen, ett ljusets barn, som hade bekänt Jesus som sin Herre och frälsare. Han var döpt och hade tagit emot den allra första nattvarden. Han försäkrade att även om alla andra skulle överge Jesus så skulle han inte göra det. Men så kom frestelsens stund. När han satt inne på översteprästens gård och man anklagade honom för att ha varit med Jesus förnekade han detta tre gånger. Så avföll han från den kristna tron. Detta var vad Jesus hade förutsagt. Men Jesus hade också sagt: ”När du har omvänt dig, så styrk dina bröder”. Så skedde och Petrus fick på nytt bli omvänd. Men när Judas hade förrått Jesus och avfallit blev han kvar i detta förtappade tillstånd och begick självmord. Men avfallet från tron kan också ske

på ett mera stilla och nästan omärkligt sätt. Jesus visar i en annan liknelse att avfallet kan bero på många olika saker:

1. Okunnighet: När någon hör budskapet om riket men inte förstår det, kommer den onde och rycker bort det som blivit sått i hans hjärta. (Matt. 13:19)
2. Hån, förakt, förföljelse: Han håller ut endast en tid, och möter han lidande eller förföljelse för ordets skull, så kommer han genast på fall. (Matt. 13:20f)
3. Vardagslivet, girigheten: Han hör ordet, men världsliga bekymmer och bedräglig rikedom kväver ordet, så att det blir utan frukt. (Matt. 13:22).

I vår predikotext är det framför allt girighetens synd som Jesus varnar för. En förvaltare lockas av pengarnas makt att börja förfalska eller stjäla. Så var det med Judas. Penningkassan han hade hand om blev honom till fall. För 30 silverpenningar kom han att förråda och sälja sin mästare. I den del av texten som inte är medtagen i predikotexten säger Jesus: *Ni kan inte tjäna både Gud och mammon* (Luk. 16:13). Att tjäna mammon är inte bara den grova, yttre synden som består i uppenbar stöld eller förskingring. Vi tjänar också mammon när vi anser att våra pengar och ägodelar bara är till för oss själva. Nej, som kristna är vi satta att vara förvaltare av det som tillhör Gud. Han säger: ”Du skall älska Herren över allting och din nästa som dig själv.” Det innebär att vi skall använda våra pengar, vår tid och våra krafter först och främst i Guds tjänst. Vi skall på allt sätt vi kan understödja Guds ords predikan och se till att prästämbetet upprättas och underhålls. Vi skall sätta gudstjänsterna före alla andra aktiviteter så att vi befinner oss där Gud talar och skänker sina nådemedel. Vi skall också på allt sätt vi kan sörja för vår nästas behov, båd andligen och kroppsligen. När Jesus i liknelsen talar om den orättrådige förvaltaren syftar han främst på oss i vårt kristna förvaltarskap. Om vi där är otrogna ljuder också över oss domen:

Vad är det jag hör om dig? Lämna in redovisningen för din förvaltning. Du kan inte vara kvar som förvaltare.

Vad skall vi då göra om vi är sådana otrogna förvaltare? Först och främst erkänna och bekänna vår synd och skuld. Men bekenelse och ånger i sig tar inte bort skulden. I denna situation finns bara en räddning: Vi måste fly till Kristus och hans förlåtelse. Han har burit alla våra synder. *Om våra synder än är blodröda, kan de bli vita som snö*, säger Jesaja. När vi så tar emot förlåtelsen genom tron – vilket är Guds verk och gåva – skall vi vara förvissade om att vi har en nådig Gud. Förvissningen skall inte grunda sig på våra gärningar utan på vad Jesus har gjort. Endast så kan vi få frid med Gud.

Men sedan skall vi också vandra i de goda gärningar Gud har berett åt oss. Aposteln säger: *Hans verk är vi, skapade i Kristus Jesus till goda gärningar som Gud har förberett för att vi ska vandra i dem* (Ef. 2:10). Om vår tro är äkta visar den sig också i goda gärningar. Gud skänker oss genom dopet och tron den nya människan som av hjärtat vill tjäna Gud och nästan. Därför säger Jesus strax efter vår predikotext: *”Skaffa er vänner med hjälp av den ohederlige mammon, så att de tar emot er i de eviga boningarna när mammon har tagit slut”* (Luk. 16:19). Jesus kallar pengarna *”den ohederlige mammon”* därför att de så ofta missbrukas. Men som kristna kan vi bruka dem på rätt sätt. Det visar sig i de välgärningar vi som kristna gör mot vår nästa och då i synnerhet mot våra kristna bröder och systrar. Våra medkristna har många fel och brister. Men vi skall desto mer

hjälpa dem att bära deras tunga bördor. Precis som vi gärna hjälper våra egna familjemedlemmar när de får problem skall vi hjälpa våra trossyskon och förstå att vi skall besöka dem när de är sjuka eller ensamma, ta emot dem i våra hem om det behövs, se till deras behov och inte undvika dem om de är underliga och konstiga utan älska och hjälpa dem. Tom Hardt skriver i sin sista predikan över denna text:

”Trons klokhet är av annat slag. Klokheten i Kristi tjänst i Guds rike är att låta nästan intaga jagets tron i hjärtat, att se nästan på Guds sätt, att ta emot henne från Gud. Denna förändring av hjärtat är endast ett nådens verk och bär som sådan Guds kännetecken, är målmedveten, flödande och tröttnar icke.”

Amen.

Bön. Lovad vare Gud och välsignad i evighet, som med sitt ord har tröstat, lärt, förmanat och varnat oss. Hans helige Ande stadfäste ordet i våra hjärtan, att vi inte må vara glömska hörare, utan ordets görare, och så dagligen tillväxa i tro, hopp, kärlek och tålamod intill änden, och bli evigt saliga. Genom Jesus Kristus, vår Herre och Frälsare. Amen.